

Feldobott kő

fekete-fehér magyar játékfilm, 84 perc, 1968

Sára Sándor első rendezése a kor nagy tabutémáiról: az internálásokról, a téjeszesítésről, a cigányok helyzetéről, egy filmrendezőnek készülő diák szemszögéből.

Pásztor Balázs (Balázsovits Lajos) 1949-ben érettségizik, és a Színház- és Filmművészeti Főiskolán tervezi folytatni tanulmányait. Álma azonban csakhamar kettétörik, mivel vasutas apját – aki megállított János bácsi kedvéért két percre egy olyan vonatot, aminek megállás nélkül tovább kellett volna haladnia – internálják, őt pedig „politikai okok” miatt nem veszik fel az egyetemre.

A filmrendezőnek készülő fiú földmérőnek áll, és megismerkedik egy görög partizánnal, Iliással, valamint gyönyörű feleségével. Már itt, a tiszai duzzasztógát építéséhez végzett méréseknél szembesül a rendszer valódi arcával: a tervgazdálkodást nem érdekli az ember, csak a cél. Több paraszt földjét is el fogja önteni a víz, ha megépül a duzzasztógát, s ez felháborítja Iliást és Balázst is, de nem tudnak ellene semmit tenni.

Következő munkájuk egy tanyaközpont kiépítésének előkészítése, Balázs Iliással és feleségével megy ki egy tanyára, hogy elvégezzék a földmérést, és megértessék a tanyasiakkal, miért lenne számukra előnyös mindez. A tanyasiak először nem fogadják lelkesen a tanyaközpont kiépítésének ötletét, de amikor Balázsek bemutatják, hogyan tervezik felosztani a földet, láthatóvá teszik, miként szolgálná az érdeküket, s így megbarátkoznak a gondolattal. Levetítik nekik az 1948-as *Talpalatnyi föld* című filmet is, mely egy, az 1930-as években játszódó paraszti dráma. A vetítés utáni éjjel pedig a kommunista hatóság hurcolja el a környék férfilakosságát, hogy kicsikarják tőlük földjük átadását. Az asszonyok haragjukban földdel dobálják meg őket, végül az asszonyokat lovas rendőrök büntetik meg. Az este visszatérő tanyasiak viszont úgy értesülnek, hogy a görög férfi „lóval tapostatta az asszonyokat”, s megölik a történeteket tisztázni kívánó Iliást. Iliást posztumusz kitüntetik munkájáért, de Irini nem veszi át a díjat, Balázst pedig társadalmi ösztöndíjjal egyetemre küldik. A fiút később kifaggatják Iliás haláláról és Iriniről, aki időközben elhagyta Magyarországot.

Balázs utolsó munkáját cigány favágókkal végzi. A munkásoknak mérnökként mutatják be, de ő egyből bevallja nekik, hogy csak technikus, és igyekszik személyesen megismerni őket. Jó viszony alakul ki köztük, és meghívják őt a cigánytelepre is, ahol civilizálatlan körülmények között bár, de viszonylag boldogan élnek. Meghitt családi képeket látunk életükből, Balázs fotókat készít róluk, ahogy a film során korábban is tette. Ezt a nyugodt, békés hangulatot robbantja szét a hatalom, mikor megérkezik a közegészségügyi dolgozók és a karhatalmisták képeben. Fertőtlenítésre hivatkozva levágják a telep lakóinak haját, és fejbőrüket bekenik valamilyen fehér porral. A cigányok némán tűrik a megaláztatást, s Balázs elkeseredettségében a fényképezőjéhez nyúl: megörökíti az eseményeket. A film azzal zárul, hogy a Filmművészeti Főiskolát elvégzett fiú évek múltán filmet készít tapasztalataiból, emlékeiből *Feldobott kő* címmel.

12 éven aluliak számára nem ajánlott!

Alkotók:

Sára Sándor - rendező, forgatókönyvíró, operatőr
Kósa Ferenc – forgatókönyvíró
Csoóri Sándor – forgatókönyvíró

Szereplők:

Balázsovits Lajos (Pásztor Balázs)
Todor Todorov (Iliasz)
Nagyezsda Kazassian (Irin, Iliasz felesége)
Pásztor János (Balázs apja)
Berek Kati (Balázs anyja)
Bihari József (Balázs nagyapja)
Őze Lajos (főiskolai tanár)
Görbe János (tanyasi földműves)

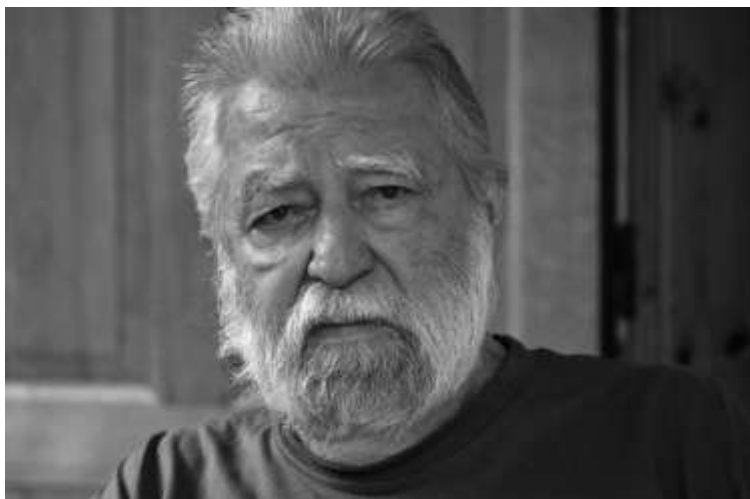
Alkotók

Sára Sándor

(Tura, 1933. november 28. –

Budapest, 2019. szeptember 22.)

Nemzet Művésze, kétszeres Kossuth-
és Balázs Béla díjas magyar operatőr,
filmrendező, érdemes és kiváló művész

Apja aljegyző volt Turán, majd jegyző lett a közeli Ikladon, ahova 1941-ben az egész család követte. Második elemista

korától Aszódra járt iskolába, de a gimnáziumot már a jászberényi nagyszülőknél lakva fejezte

be, mert apját internálták a második világháború végén. Csak három év múlva került vissza Aszódra, majd Berettyóújfaluban tanult, végül Budapesten érettségizett 1952-ben. A budapesti Vörösmarty Gimnáziumban osztálytársával, Bácskai Lauró Istvánnal határozták el, hogy míg Bácskai rendező, addig Sára operatőr lesz. Könyveken keresztül ismerkedett a szakmával és fényképezni kezdett. A Filmművészeti Főiskola éve alatt rengeteg fényképet készített az elesett, utcán tengődő emberekről. 1956-ban a főiskolán tagja lett a forradalmi bizottságnak és így a felkelés leverése után pályakezdőként azonnal a pálya szélére került. Apját ekkor internálták harmadszor.

Diplomamunkája a Gaál István által rendezett *Pályamunkások* című etűd volt. Sára már itt megfogalmazta ars poeticáját: „A képnek minden pontja, minden négyzetcentimétere lényeges, a képen nem lehet semmi felesleges.” Amikor a hatvanas években enyhülni kezdett a belpolitikai helyzet, Huszárik Zoltánnal csatlakoztak a Balázs Béla Stúdió fiatal alkotókból verbuválódott csapatához. Operatőrként dokumentalista jellegű rövidfilmeket kezdett forgatni. Első meghatározó rendezése is elkészült, a 17 perces *Cigányok* 1962-ben. Filmjeiben korának érzékeny pontjaival foglalkozott: például a tanyasi életről szóló *Vízkereszt*, majd az ingázókkal kapcsolatos *Oda-vissza*. A sok kényes téma miatt általában egy-két évvel később jelenthettek meg filmjei, de rövidfilmjeinek nemzetközi sikere felhívta rá a figyelmet Magyarországon is. A hatvanas és a hetvenes években egyéni látásmódjával hozzájárult a magyar filmművészet nemzetközi elismertetéséhez. Képein az emberi arc és a magyar táj árulkodó módon vall arról, hogy mi történik az emberben és az emberrel a történelmi kataklizmák során.

Legtöbbször Kósa Ferenc (*Tízezer nap, Ítélet, Nincs idő, Hószakadás*) és Szabó István (*Apa, Tűzoltó u. 25., Budapesti mesék*) mellett dolgozott operatőrként, de részt vett többek között Gaál István (*Sodrásban*), Huszárik Zoltán (*Szindbád*), Kardos Ferenc (*Ünnepnapok*), Ranódy László (*Árvácska*) és Radványi Géza (*Circus Maximus*) rendezéseiben is. Első nagyjátékfilmjét 1968-ban rendezte meg *Feldobott kő* címmel. A Csoóri Sándorral közösen írt – önéletrajzi motívumokban is bővelkedő – film főhőse egy fiatalember, akinek eszmélődése a magyarországi sztálinizmus legkomorabb időszakára esik. A játékfilmes bemutatkozást később olyan munkák követik, mint a *Holnap lesz fácán*, a *Nyolcvan huszár*, a *Tüske a köröm alatt*, a *Könyörtelen idők*, a *Vigyázók*, *A vád*.

A rendszerváltás közeledtével visszatért a dokumentumfilmhez. A televízió megbízásából elkészíti a 2. magyar hadsereg tragédiáját felidéző 25 részes *Krónika* című dokumentumfilmet, illetve ennek moziverzióját, mely *Pergőtűz* néven jelent meg. A sorozatot csak a szovjet csapatok kivonulása után hagyják levetíteni. 1984–1985 között Bábolna múltjáról és jelenéről forgat nagyívű szociográfiát, amiért a XVIII. Magyar Játékfilmszemlén elnyeri a Társadalmi zsűri fődíját. Majd figyelme azokra a kollektív történelmi fájdalmakra irányul, amelyekről évtizedeken keresztül tilos volt nyilvánosan beszélni.

A bukovinai székelyek közelmúltbeli hányattatásait tárja fel a *Sír az út előttem* című többrészes filmeposz, míg a *Csonka Bereg*, a *Te még élsz?*, a *Lefegyverzett ellenséges erők* és a *Magyar nők a Gulágon* című dokumentumfilmjei a háború következtében idegen fogságba került, elhurcolt és meggyötört emberek sorsával figyelmeztetnek múltunk keserves üzenetére. 1993 tavaszán Csoóri Sándor felkérte az akkor

induló Duna Televízió vezetésére. Hét éven át volt a televízió elnöke. Filmjeit több mint félszáz országban vetítették, s számos hazai és nemzetközi fesztiválon tüntették ki díjakkal. 2019. szeptember 22-én hunyt el. Életútja előtti tiszteletadásként az emberi erőforrások minisztere 2020-ban Sára Sándor-díj elnevezéssel filmeseknek adományozható állami szakmai kitüntetést alapított, amelyet azok a 40 év alatti alkotók – rendezők, operatőrök, illetve forgatókönyvírók – kaphatnak meg, akik műveikkel a nemzeti identitás erősödését elősegítő kiemelkedő teljesítményt mutatnak fel.

Kósa Ferenc

(Nyíregyháza, 1937. november 21. –
Budapest, 2018. december 12.)
Kossuth- és Balázs Béla díjas
magyar filmrendező, a Magyar
Művészeti Akadémia tagja

1956-ban érettségizett a nyíregyházi Széchenyi István Közgazdasági Technikumban. 1963-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. 1963-tól a Magyar Filmgyártó Vállalat rendezője, majd az Objektív Stúdió egyik alapítója, 1988-tól 1992-ig Szabó Istvánnal együtt művészeti vezetője

volt. Játék- és dokumentumfilmjeinek nemcsak rendezője, hanem minden esetben forgatókönyvírója, illetve Sára Sándor több filmjének társírója is volt. Főiskolai diplomamunkája, az 1956-os forradalmat forradalomnak nevező, ezért évekig betiltott *Tízezer nap* a legjobb rendezés díját nyerte el az 1967-es cannes-i nemzetközi filmfesztiválon. 1969-ben pedig a Budapesti tizenkettő közé választották. Pályáját a Sára Sándorral és Csoóri Sándorral közösen készített *Tízezer nap* után is jelentékeny, drámai erejű művek jellemzik. Az alkotóhármas munkájából született az *Ítélet*, *Feldobott kő*, *Nincs idő*, *Hószakadás*, *A mérkőzés* vagy a József Attila önéletírása alapján készült *Öngyilkosság*.

Filmjei több hazai és külföldi elismerésben részesültek. Életművében fontos helyet foglal el *A másik ember* című filmje, amelyben a világháborúval és az 1956-os forradalommal kapcsolatos élményeit összegezte. Dokumentumfilmjei közül jelentősek a Balczó András vívódásairól szóló *Küldetés* és a dr. Béres József tudományos kutató küzdelmeiről készült *Az utolsó szó jogán* című film. Televíziós munkái közül kiemelkedik a Nagy Lászlóval közösen készített *Tűz vagyok*, valamint a *Szeretném, ha szeretnének* című filmek.

Kósa Ferenc 1968-ban Balázs Béla-díjat kapott, 1989-ben Érdemes művész címmel, 1997-ben Magyar Örökség-díjjal jutalmazták. 2007-ben Kossuth-díjat kapott nagyhatású, magas színvonalú játék- és dokumentumfilmjeiért. 2008-ban a Magyar Mozgókép Mestere lett. 2009-ben megkapta a Húsz éves a Köztársaság Díjat. 2012-ben a Magyar Művészetért Díjjal tüntették ki.

Csoóri Sándor

(Zámoly, 1930. február 3. –
Üröm vagy Budapest, 2016. szeptember 12.)
Nemzet Művésze, kétszeres Kossuth-díjas
és kétszeres József Attila-díjas
magyar költő, esszéíró, prózaíró

1930-ban született Zámolyon, református parasztcsaládban. 1950-ben érettségizett a Pápai Református Kollégiumban, majd az ELTE Orosz Intézetében tanult, de tanulmányait betegsége miatt félbehagyta. Különböző újságoknál és folyóiratoknál

dolgozott, így 1953-54-ben az Irodalmi Újság munkatársa, 1955-től 56-ig az Új Hang versrovat-szerkesztője. 1956 után egy ideig nem talált munkát, majd az 1960-as évek elején a Budapesti Műszaki Egyetem újságjának szerkesztői munkatársa, 1968-tól 1988-ig a Mafilm dramaturgja. Első versei 1953-ban jelentek meg, nagy feltűnést keltve a Rákosi-korszakot bíráló hangvételükkel. Költészete az 1960-as évekre forrott ki igazán. A Kádár-kor ellenzékének egyik legmarkánsabb képviselőjévé vált. A hetvenes évek alakult ki költészetének jellegzetes karaktere, melynek legfőbb ismérvei: a képekből áradó metafizikai sugárzás, a váratlan és meglepő asszociációk sora, a mindenkor személyes hangvétel, mint hitelesítő jegy és a közösségi elkötelezettség. A hatvanas évektől a népi-nemzeti ellenzék vezető egyénisége volt, komoly szerepet vállalt a rendszerváltás előkészítésében. Szociográfiát (*Tudósítás a toronyból*, 1963), szociográfiai jellegű kisregényt (*Iszapeső*, 1981), gyermekverseket (*Lekvárcirkusz bohócai*, 1969; *Lábon járó verőfény*, 1987; *Ördögfióka*, 2006, *Moziba megy a Hold*, 2008; *Hova megy a hegy?*, 2011) is írt.

Kósa Ferenc (*Tízezer nap*; *Ítélet*; *Hószakadás*; *Nincs idő*) és Sára Sándor (*Földobott kő*; *80 huszár*; *Tüske a köröm alatt*) filmjeinek forgatókönyvírója volt. Összegyűjtött versei 2000-ben láttak napvilágot (*A jövő szökevénye*), 2004-ben megjelent válogatott verseinek gyűjteménye (*Elkártyázott köpeny*). 2007-ben *Tizenhét kő a parton* címmel jelent meg esszékötet. 2009-ben *Harangok zúgnak bennem* címen adott ki újabb verseskötetet.

Szereplők

Balázsovits Lajos

(Nagykanizsa, 1946. december 4. –)

Balázs Béla-díjas magyar színész, színházi rendező és
színigazgató, érdemes művész, a Halhatatlanok
Társulatának örökös tagja

Nagykanizsán született, 1946. december 4-én. Középiskolásként, szülővárosában a Harkány László vezette színjátszó körében kezdett el színházzal foglalkozni. 1965-től a Színház- és Filmművészeti Főiskola hallgatója. Főiskolásként már 1968-tól szerepelt a Madách Színház előadásain. Diplomás, pályakezdő színművészként 1969-től ennek a színháznak tagja volt. 1974-től a Vígszínház, 1979-től a Mafilm társulatához tartozott. 1982-től 1990-ig ismét a Madách Színház művésze. 1989-ben a Szegedi Nemzeti Színházban vendégszerepelt, illetve rendezett is. 1991-ben a Nemzeti Színházhoz szerződik, 1992-től a 2012-ig a budapesti Játékszín igazgatója volt. Főiskolásként kezdett filmezni. Pályakezdőként lett Jancsó Miklós állandó színészeinek egyike. Még diákként állt először kamera elé Makk Károly *Isten és ember előtt* című filmjében is. Ezt 1969-70-ben számos szerep követte: Mészáros Márta *Holdudvar* című alkotásában játszott Kovács Kati partnereként, akivel Jancsó Miklós *Fényes szelek* című filmjében is együtt szerepelt. A Sára Sándor rendezte *Feldobott kőben*, majd Jancsó Égi *bárányában*, Mészáros Márta *Szép lányok, ne sírjatok!* és Rózsa János *Bűbájosok* című filmjében is játszott. A legfiatalabb korosztály is megismerhette és megkedvelhette Balázsovits Lajost olyan gyerekfilmeknek köszönhetően, mint Palásthy György *Hahó, a tenger!* (1971) című rendezése, melyben apát játszott, és a Televízió számára forgatott *A palacsintás király* (1973), amelyben Éliás királyfi bőrébe bújott. Folytatódott alkotói együttműködése Jancsó Miklóssal is: *Még kér a népben* (1972), a *Magánbűnök, közerkölcsök* című alkotás pedig az 1976-os cannes-i filmfesztiválon az egyik olasz versenyfilm volt. *A magyar rapszódia* (1978) és az *Allegro barbaro* (1979) című Jancsó-művekben, majd az 1987-es *Szörnyek évadjában* is láthatta a közönség. Ő alakította Kalmár tanár urat a Zsurzs Éva rendezte, négyrészes *Abigél* című televíziós filmsorozatban 1978-ban. A közönségfilmeket pedig olyan alkotások képviselik, mint Lázár Ervina -mese alapján készített *Szegény Dzsoni és Árnika* (1983), a sikeres rockopera, az *István, a király* (1984) filmváltozata vagy Mészáros Gyula vígjátéka, a *Házasság szabadnappal* (1984). Az 1990-es évektől kezdve Balázsovits elsősorban a színház világára koncentrált, Jancsó Miklós felkéréseit azonban ekkor sem utasította vissza: *Isten hátrafelé megy* (1991), *Kék Duna keringő* (1992), *A mohácsi vész* (2004), *Ede megevé ebédem* (2006).

Pásztor János

(Budapest, 1914. március 23. –
Budapest, 1984. május 14.)
magyar színművész, érdemes művész

Édesapja Pásztor János szobrászművész. 1938-ban szerezte diplomáját a Színművészeti Akadémián. Ezután a Nemzeti Színházban játszott, 1979-ben vonult nyugalomba. A Független Színpad és a Vigadó Esték munkáselőadásain is fellépett. 1979-ben elnyerte az érdemes művész kitüntetést. Elsősorban egyszerű, népi figurákat formált meg emlékezetesen. Kiváló karakterszínész volt. Versmondóként gyakran szerepelt a rádióban és pódiumon. Főbb filmjei: *Emberek a havason* (1941), *A Tenkes kapitánya* (1964, tévésorozat), *A kőszívű ember fiai* (1965), *Feldobott kő* (1969), *Rózsa Sándor* (1971, tévésorozat).

Berek Kati

(Makó, 1930. október 7. – Budapest, 2017. február 26.)
Nemzet Színésze, kétszeres Jászai Mari-díjas magyar
színésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok
Társulatának örökös tagja

1948–1952 között a Színház- és Filmművészeti Főiskola hallgatója volt. 1952-ben a Főiskola elvégzése után a Nemzeti Színházhoz szerződött, melynek tizennyolc éven át volt rendes tagja. 1970-ben Gyurkó László íróval és Szigeti Károly koreográfussal alapító tagja volt a 25. Színháznak, ahol 1974-ig dolgozott. Mellette előadóesteket tartott, tanított, rendezett és írt. 1974–1985 között újra a Nemzeti Színházban játszott. 1985-től a győri Kisfaludy Színházban játszott, ahova Bor József hívta. 1991–1993 között a kecskeméti Katona József Színház színésze volt. Játszott az egri Gárdonyi Géza Színházban és tanította színészmesterségre a balettiskola növendékeit. Főbb filmjei: *Kis Katalin házassága*, 1950, *Égi madár*, 1957, *Párbeszéd* (1963), *Próféta voltál, szívem*, (1968), *Feldobott kő* (1968), *Örökbefogadás* (1975), *István, a király* (1984).

Őze Lajos

(Szentes, 1935. április 22.–
Budapest, 1984. október 21.)
posztumusz Kossuth-díjas
magyar színművész

Szentesen született szegénysorsú családban. A budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskolán szerzett diplomát 1956-ban. Pályafutását a Miskolci Nemzeti Színházban kezdte, de 1959-ben átszerződött a budapesti Nemzeti Színházhoz, amelynek haláláig tagja volt. Markáns színészi egyénisége – fanyar humora, jellegzetesen egzaltált hanghordozása – elsősorban vígjátékokban és szatírákban érvényesült, de drámai szerepeit is

rendkívüli hitelességgel, mély átéléssel formálta meg. Filmen már főiskolás korában szerepelt (*Egy pikoló világos*), ezt számos karakter- és főszerep követte. Kiemelkedőt alakított a magyar filmtörténet két korszakos alkotásában: Bacsó Péter 1969-es *A tanú* című szatírájában Virág elvtársat, majd 1976-ban Fábri Zoltán *Az ötödik pecsétjében* Gyuricza órát formálta meg. Már halálos betegen vállalta el Bacsó Péter *Hány az óra, Vekker úr?* című filmjének egyik szerepét, s a forgatási időszak alatt halt meg.

Görbe János

Jászárokszállás, 1912. november 15. –

Budapest, 1968. szeptember 5.)

Kossuth-díjas magyar színész

Gyermekkorában bojtár, címfestőinas volt Jászárokszálláson, majd a fővárosban segéd munkásként kereste kenyerét. 1940-ben Rózsahegyi Kálmán színiiskolájának elvégzése után vidékre szerződött, majd a Belvárosi Színház és a Kolozsvári Nemzeti Színház, 1945-től a Nemzeti, 1949-től a Belvárosi Színház tagja volt. 1952-től egy évadot újból a Nemzeti Színháznál töltött. 1954-től A Magyar Néphadsereg Színházában, majd az Ifjúsági Színházban játszott. 1963-tól a Miskolci Nemzeti, 1968-tól haláláig a győri Kisfaludy Színház tagja volt. Drámai ereje, természetes játéka elmélyült elemzőkészséggel párosult. Az egyszerű emberek jellemét, sorsát hitelesen ábrázolta színpadon és filmen egyaránt. Szóts István *Ember a havason* című filmjében nyújtott alakítása (1942) nagy feltűnést keltett a Velencei biennálén. 1947-ben Szóts másik nagy filmje, az *Ének a búzamezőkről* főszerepét is ő játszotta. Az 1953-as *Föltámadott a tengerben* Petőfi alakját keltette életre. Feltűnt a *Sárga rózsa*, a *Ludas Matyi*, az *Egy pikoló világos*, a *Ház a sziklák alatt*, a *Két félidő a pokolban*, a *Húsz óra*, a *Szegénylegények*, a *Feldobott kő* és a *Csend és kiáltás* című filmekben is. 1951-ben Kossuth-díjat kapott.

Érdekességek, kulisszatitkok

- „Kérd számon a történelemtől az embert, kérd számon az embertől a történelmet.” – Ezzel a kemény mottóval kezdődik a film.
- A cím Ady versét idézi, és a történelem által beszabályozott életekre, a szabad pályán keringés nehézségére utal.
- Sára Sándor saját életéből merített ihletet a történethez: édesapja falusi jegyző volt, akit a háború után letartóztattak, s így „a középiskolában fényképezni kezdő fiú érettségi után nem mehetett a Színművészeti Főiskolára. Földmérőként helyezkedett el, ahol valóban megismerkedett egy görög partizánnal, és személyesen látta a tanyavilágot és a cigánytelepeket.” Ezek a hatások tükröződnek vissza már a *Cigányok* és a *Vízkereszt* című rövidfilmjeiben is, de szerzőként a *Feldobott kő*vel írta be magát a magyar filmtörténelembe.
- A legendás operatőr, Sára Sándor merészen nekimegy a hatvanas évek tabutémáinak. A *Feldobott kő* három fejezetre különül, mindegyik egy-egy olyan égető kérdést boncol, amiről a hatvanas években mélyen hallgat a magyar társadalom. Az elsőben a jogtalan internálások és a veréssel kicsikart kényszervallomások sejlenek fel, a második az erőszakos téeszesítést, vagyis a parasztok földjeinek állami kisajátítását feszegeti. A rendező párhuzamot von a Rákosi- és a Horthy-korszak között is, legvégül a cigányság helyzetének problémájára is felhívja a figyelmet. A kopaszra nyírt emberek megalázott tekintetében a rendező-operatőr megfogalmazta mindazt, amit az ember életében erőszakosan beavatkozó hatalomról gondolt.

- Sára Sándor filmjének egyik legemlékezetesebb képe: vízzel telt uborkás üvegben frissen előhívott fényképek úsznak, férfiak, nők s gyerekek arcával, amelyeket a néző hosszú évek után is megőriz emlékezetében. A film címének hallatára talán legelsőként erre a képre asszociálunk. A film főhőse, Pásztor Balázs a Filmművészeti Főiskola felvételi vizsgájára indul ezekkel a képekkel, amelyeken megörökítette eddigi rövid életének meghatározó embereit, akik már csak emlékként élnek benne. Az uborkás üveg képi metafora, Pásztor Balázs eddigi életének kifejezője, de a kép különös erejénél fogva a nézőre tett hatása ennél sokkal összetettebb. Sára Sándor képi találata az egyszerű, hétköznapi uborkás üveg, amely a szereplő élethez való viszonyának természetességét és bensőségességét fejezi ki a benne előhívott képekkel. Féltségét, az alkotás megőrzésének gesztusát jelzi, ahogy óvatosan vigyáz az üvegre a Budapest felé zötykölődő fapados vonatfülkében.
- Sára egy frappáns filmnyelvi trükkel, a földmérő lenszén keresztül feje tetejére állítva láttatja a paraszti életet, arra utalva, hogy az a világ, amelyben a munkások és parasztok nevében uralkodó rezsim épp a munkásokat és parasztokat zsákmányolja ki és fosztja meg a földjétől, teljesen kifordult a sarkaiból. A teodolitba tekintő főhős, Pásztor Balázs önreflektív képe a hatvanas években a valóságot feltérképező magyar filmes korszimbólumává vált.

- Egy emlékezetes jelenet: Orvosok tetvetlenítik a cigányokat. Sára közelről ismerte a cigányság helyzetét, hiszen első rövid-dokumentumfilmjét, a mellbevágó erejű Cigányokat (1962) is róluk forgatta. A kopaszra nyírt emberek megalázott tekintetében a rendező-operatőr megfogalmazta mindazt, amit az ember életébe erőszakosan beavatkozó hatalomról gondolt.
- A film vizualitására egyaránt jellemzőek az expresszív és elvont, már-már festői kompozíciók (mindenekelőtt a történet csúcspontján, a Pásztor Balázst véglegesen-végzetesen új emberré formáló sokkélványok bemutatáskor), illetve a szociográfiai igénnyel megmunkált, fotorealisztikus képek (lásd

például az expozícióban az épülő vízerőmű előterében a földjüket szántó parasztembereket). A fényképezés módja néhol – a közelik és totálók pulzálására vagy az ütemes variózásra épülő jelenetekben – sajátos ritmust kölcsönöz a filmnek.

- A Feldobott kő egy évig dobozban maradt, mert nem engedték vetíteni, amíg nem forgattak hozzá egy kerettörténetet, amelyben a főhőst immár rendezőként látjuk viszont. Az egyenruhások megpróbálják elvenni Balázstól a fényképezőgépet, mikor dokumentálja a cigányok hajnyírását, de a fiú sikeresen elmenekül. Eredetileg ez lett volna a zárópontja a filmnek, ám a cenzorok „szerint kellett valami megnyugtató befejezés, hogy optimistább legyen a végkicsengés” Sára úgy érezte, a cenzúra gyengítette a történetet, mert azt sugallta, hogy amit Rákosiék az ötvenes években tiltottak, azt Kádár alatt már engedték. De maga a kerettörténet is indulatos vádirat: Balázs filmesként a téészesítés egyik áldozatának, a görög halálának állít emléket, és ideológiai változtatás nélkül vágja arcunkba az igazságot.
- „Az általános emberi magatartás vizsgálata érdekel inkább, hogyan változik a különböző kiélezett helyzetekben az egyén és a közösség viszonya. Mennyiben lehet a felelősséget a körülményekre hárítani, és mennyiben terheli az egyént? A választás lehetséges pillanatait kutatom, a döntés kérdéseit, amelyekre a főhős fiú általában pozitív és cselekvő választ ad.” – értelmezi Sára a filmjét.
- A feldobott kő című filmet a Csillagosok, katonákkal együtt beavagották az 1968-as cannes-i fesztivál versenyprogramjába, ami a párizsi diáklázadások miatt félbemaradt. Jancsó Miklós filmjét még levetítették.
- A filmet benevezték a 42. Oscar-gálára is, azonban nem került be az öt jelölt közé.
- 2020-ig már ötödik alkalommal válogatták be a magyar filmklasszikust a cannes-i filmfesztivál Cannes Classics című hivatalos programjába. A film kiválasztásáról Gérald Duchaussoy, a Cannes Classics program igazgatója az alábbiakat mondta: „Mindegyik, a cannes-i filmfesztiválra kiküldött film egy-egy felénk dobott kő. A szóban forgó kis kavics nem más, mint Sára Sándor Feldobott kő című filmje, egy remekül fényképezett, fegyelmezett szerkezetű fikciós „dokumentumfilm”, amely eltökélt, mint a filmben a szabad ég alatti vetítésén részt vevő szereplők. A film által felvetett politikai kérdések, és az általa közvetített intenzív, közös filmművészeti élmény sarkalltak minket arra, hogy a Cannes Classics szekcióba beavagassuk a múlt e kovakövét, amely bár távoli, mégis oly közelinek hat, mint egy zsebre tett kavics.”
- A Nemzeti Filmintézet, Filmarchívum 2020-ban 85. születésnapja alkalmából [saját filmjeiből készült montázzsal](#) köszöntötték Sára Sándort, aki a magyar filmtörténet legnagyobb erejű képeivel fejezte ki mindazt, amit hazáról, történelemről, magyar sorsról, az egyszerű emberek életéről gondolt.
- 2012-ben bekerült a Magyar Művészeti Akadémia tagjai által kiválasztott legjobb 53 magyar alkotás közé.
- A Feldobott kő teljeskörű, 4K felbontású restaurálása is megtörtént, mely a Nemzeti Filmintézet igazgatóságaként működő Filmarchívum és Filmlabor közös munkáját dicséri. A restaurálási munkálatokban részt vett Sára Sándor rendező-operatőr is.

A film plakátja

Történelmi háttér

Rákosi korszak

A Magyar Kommunista Párt a rivális pártok felszeletelésével és az 1947. évi ún. "kékcédulás" országgyűlési választáson csalással elért eredményével egyre csak erősödött. 1948. június 12-én aztán egyesült a Szociáldemokrata Párt Szakasits Árpád vezette radikális szárnyával, és a fúzióból létrejött a Magyar Dolgozók Pártja (MDP), amelynek legbefolyásosabb politikusa az a Rákosi Mátyás volt, akinek elnöksége alatt 1949. február 1-jén létrehozták az MDP-t és a megmaradt, szétvert pártokat egy szövetségbe kényszerítő Magyar Függetlenségi Népfrontot. Az 1949-1953 közötti országgyűlési választásokon már csak a Rákosi vezette Népfront jelöltjeire lehetett szavazni, így nyílt kommunista diktatúra uralta Magyarországot.

A Rákosi-diktatúra egyik fő jellemzője a begyűjtési vagy beszolgáltatási rendszer működtetése volt. A parasztnak mezőgazdasági termékeikből előre meghatározott mennyiséget kötelezően be kellett szolgáltatniuk az államnak bizonyos időközönként, amelyből a városok ellátását fedezték, vagy a szovjet blokkon belül külföldre exportáltak. A falvakban a begyűjtők gyakran az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) embereinek kíséretében valóságos "padlássöpréseket" tartottak a rejtegetőknél.

A begyűjtési rendszer kettős céllal működött: egyrészt a növekvő beszolgáltatási terhekkel a parasztokat vidéki életvitelük felhagyására és a városi ipari munkások közé akarták kényszeríteni, másrészt a kulákok (jómódú gazdák) vagyonából kívánták fedezni a nehézipari beruházásokat. A vidék legtekintélyesebb gazdáiról kuláklislistákat készítettek, és sokszor kulákverő brigádokkal fenyegették meg, és rabolták ki őket, sőt, sokakat internáltak is. A parasztság letörése kegyetlen kísérlet volt a totális pártállam kiépítése érdekében.

A Rákosi-korszak másik fő jellemzője, hogy olyan keményvonalas sztálinista diktatúra volt, amelyben elvakult személyi kultusz övezte nemcsak Rákosi Mátyást, hanem a hazánk felszabadítójaként és idealizált hőseként ünnepelt Sztálint is. Rákosi igazi példaképnek tekintette a Szovjetunió diktátorát, akinek rendszerét teljes egészében igyekezett lemásolni és kiépíteni az 1949. augusztus 20-án kommunista alkotmánnyal megalakuló Magyar Népköztársaságban.

A Rákosi-diktatúrában igyekeztek a proletárforradalom köré olyan kultuszt teremteni, mintha a kommunisták Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, Táncsics Mihály vagy a Rákóczi-szabadságharc hőseinek igazi politikai örökösei lennének. Igyekeztek az állami ünnepségeken túl olyan '50-es évekbeli magyar propagandafilmekben is tetten érhető, mint a Föltámadott a tenger (1953), vagy a Rákóczi hadnagya (1954).

Magyarországi cigányok helyzete a 40-es évek végén

A **magyarországi cigányok** a cigány nép Magyarországon élő népessége. Ők alkotják az ország legnagyobb hivatalosan elismert kisebbségét. A magyarországi nemzetiségek közül ők az egyedüliek, akik nem rendelkeznek anyaországgal, ezért nem nemzeti kisebbségként, hanem etnikai kisebbségként határozzák meg őket. Magyarországon hivatalosan az az ember cigány, aki magát a népszámláláson, a szavazásnál, az iskolában, az önkormányzatnál cigánynak vallja, mivel az 1992-es adatvédelmi törvény alapján az etnikai hovatartozást az érintett írásos beleegyezése nélkül nem lehet nyilvántartani. A 2001. évi népszámlálás szerint Magyarországon 190 046 fő volt a cigány lakosság lélekszáma. A népszámlálási adatok ugyanakkor jelentősen eltérnek a szociológusok felmérési eredményeitől. Eszerint több mint 500 000 fő a magyarországi cigányok lélekszáma. A magyarországi romáknak nyelvi és történelmi szempontból, valamint önmaguk meghatározása szerint hat nagy csoportja különböztethető meg. A hat csoport közül három, a **magyarcigányok**, az **oláh-cigányok** és a **beások** nagyobb létszámban élnek Magyarországon, míg három kisebb csoport, a **kárpáti cigányok**, a **szintók** és a **román cigányok** csupán néhány száz, illetve egy-két ezer tagot számlálnak. A magyarcigányok és a kárpáti cigányok összefoglaló neve *romungrók*.

A háború utáni földosztásból a romákat teljes egészében kihagyták. Az 1956-os forradalomban számos magyarcigány is részt vett.

Az 1947. április 28–29-én lefolyt tisztí főorvosi értekezleten újból felmerült a „cigányok ügyének” rendezése. A múltban már sok javaslat hangzott el erre vonatkozóan, de megvalósulásuk elé mindig akadályok gördültek. A cigánykérdésnek nem csak közegészségügyi, hanem gazdasági, szociális, rendészeti és számos más oldala van és ezek egymástól nem választhatók el. A belügyminiszter 1947. október 22-én 198

348/1947. IV. 1. BM számon kiadta rendeletét „a kiütéses tifusz elleni védekezés tárgyában”. Ebben többféle kérdésről volt szó. Így elrendelte a leginkább fertőzött keleti törvényhatóságokban a „veszélyt jelentő személyek” védőoltását, ruhájuknak tetvetlenítő szerekkel való impregnálását és a cigánytelepen élők, valamint a „kóbor cigányok”, továbbá az egyéb fokozott közegészségügyi felügyeletre szoruló lakosság (csavargók, koldusok, tömegszállások lakói stb.) megfelelő kezelésben részesítését. A védőoltások és tetvetlenítések, vesztegzárak végrehajtására karhatalmi segítséget is biztosított. A 257 000/1928. BM számú körrendelet előírta a rendőrhatalóságoknak, hogy időnként (évente, később félévente) kutassa fel a kóbor cigányokat. Ez az intézkedés az összehangolt cigányrazzia, amelynek adatairól a hatóság évente köteles volt jelentést adni. A razziák a telepeken hagyományosan „tetemre hívást”, üldözési szertartást jelentettek: az ott lakó cigányok végigverését, vallatását, gyötrését, megfélemlítését, vallatását, lekopaszítását, toloncolását, internálását. A jogszabály szerint alkalmazni kellett a 15 000/1916. BM számú rendeletet, amely a kóbornak minősített cigányokat jegyzékbe vétel, testi megjelölés, cigányigazolvánnyal való ellátás után az adott falu hatóságainak teljes mértékben a foglyává tette. Az így megbélyegzett cigánytól el kellett venni a lovát és egyéb igavonó állatát, ilyet nem tarthatott, saját keresményével nem rendelkezhetett, a települést nem hagyhatta el. A szabályok megszegése esetén kitoloncolták és internálták. Alapvető polgári jogaitól (munkaszerződés-kötés, önálló létfenntartás, vagyonával való rendelkezés, lakóhely megválasztása stb.) tehát hatóságilag megfosztották. A rendelet alapján „kóbor cigánynak kell tekinteni mindazt a cigányt, aki nem tudja „beigazolni”, hogy rendes lakóhelye van”. A „rendes lakóhely” fogalmát a rendelet nem részletezte, ezt a (csendőrr-rendőr) hatóság mindenkori aktuális érdeke szerint szabadon értelmezhetette. Mivel az országban ténylegesen kóborló cigányok szinte egyáltalán nem voltak, így ezt az értelmezést a putrilakó, „ideiglenesen letelepedett” cigányokra alkalmazták általában, akik falvak szélén, vagy attól távolabb, illetve erdei viskókban éltek.

A két jogszabály a fertőzést terjesztő, koszos, valamint a vagyon- és életbiztonságra veszélyes cigány képét közvetíti a hatóság és a társadalom felé. Ezzel indokolta a jogellenes szabadságkorlátozás újbóli beindítását, legitimálását. Ebben az időszakban a korabeli roma népesség 70–80%-a százaléka élt telepi viskóban.

A magyar film a 60-as években

Az 1960-as évek a magyar film megújulásának korszaka. A hazai film sokszínűvé válását és az újhullámos hatások magyarországi megjelenését több különböző tényező egyidejű megváltozása tette lehetővé. Az 56-os eseményeket követő megtorlások után a hatvanas évek elején ismét enyhülés figyelhető meg a kultúrpolitika területén, ez kevésbé szigorú ellenőrzést és liberálisabb irányítást hozott magával a filmiparban. A korábbi két filmgyárból négy független játékfilmes stúdiót hoztak létre, élükön filmes szakemberekkel, s ezek a művészeti alkotócsoportok már önállóan dönthettek egy-egy filmterv elfogadásáról és forgatásáról, csak az elkészült filmet kellett bemutatniuk ellenőrzésre.

A filmtervek soklépcsős, előzetes kontrollja helyébe így inkább az utólagos ellenőrzésre koncentráló rendszer lépett. A korszak filmjeire ugyanakkor jellemző az az elbeszélésmód, amely áthallások, parabolák, modellszerű helyzetek megjelenítése révén közvetett módon kritizálta a kor politikai és társadalmi viszonyait. A **Balázs Béla Stúdió** megalakítása szintén fontos lépés volt a megújulás szempontjából, mert bár a stúdió meglehetősen kis költségvetésből gazdálkodott, nem volt bemutatási kötelezettsége (a fiatalok itt szabadon készíthettek filmeket, de csak a cenzúra által engedélyezett darabokat lehetett nagyközönségnek bemutatni), és így a műhely a főiskolán frissen végzett és más fiatal filmkészítők szabad kísérletező terepe lett. Ebben az évtizedben a főiskolán végzett rendezők viszonylag hamar jutottak filmkészítési lehetőséghez, így a hatvanas évek a filmszakma nemzedéki megújulását is magával hozta, ráadásul a fiatalok között is kialakultak sajátos arculattal rendelkező csoportok.

A kor magyar filmművészete is történelmi, politikai és kulturális háttere által meghatározva építette be az újhullámok egyes elemeit. Például a francia újhullámra jellemző lázadó, fiatalos szemlélet és filmnyelvi kísérletezés nálunk ritkán jelenik meg tiszta formájában (leginkább **Szabó István** korai kisfilmjei és pályakezdő trilógiája – *Álmodozások kora*, *Apa*, *Szerelmesfilm* – valamint **Sándor Pál** első filmje, a *Bohóc a falon* sorolható ide), e filmek a fiatalság életét, problémáit, látásmódját nem lineáris, csapongó elbeszéléssel és játékos, kísérletező filmnyelvi ábrázolásmóddal mutatják be.

Az ötvenes évek megrögzött sémáihoz képest új szereplőtípus a pozitív értelmiségi figura, aki tele cselekvési vágygal és újító ötletekkel próbál érvényesülni, nemcsak a politikai korlátokkal, hanem a bürokráciával, az

idősebb generáció megcsontosodott szokásaival és megingathatatlan pozíciójával szemben is (**Szabó István:** *Álmodozások kora*, **Makk Károly:** *Megszállottak*, **Kovács András:** *Falak*, **Simó Sándor:** *Szemüvegesek*). A téma még a dokumentumfilmben is megjelenik **Kovács András** *Nehéz emberek* című művében, és az évtized végén már ezen pozitív értelmiségi kép kritikájával találkozunk **Herskó János:** *N. N. a halál angyala* című alkotásában. Az értelmiségi problémákat ábrázoló filmek hősei folyamatosan reflektálnak helyzetükre, jellemző e filmekre a párbeszédes jelenetek nagy súlya, melyekben a szereplők filozofálgató, moralizáló dialógusok segítségével próbálják megtalálni a helyes utat.

A hatvanas években ismét megjelenik az igény a vidéki életforma és a parasztság sorsának megjelenítésére, azonban ezt a fiatal filmesek már saját generációjuk szemszögéből ábrázolják. Fiatal hőseik számára ez az életforma már a múlté, melynek tisztelik erkölcsi értékrendjét, de nosztalgiával és egyben kritikával közelednek felé. A múlttal való számvetés és az apák, nagyapák életformájával való szakítás számos film témája (pl. **Jancsó Miklós:** *Oldás és kötés*, **Sára Sándor:** *Feldobott kő*, **Kósa Ferenc:** *Tízezer nap*, **Zolnay Pál:** *Hogy szaladnak a fák...*).

A nemzedéki konfliktus témája az évtized második felében könnyed, szórakoztató formában is megjelenik, általában a kor népszerű popzenekarainak részvételével készült művekben (**Banovich Tamás:** *Ezek a fiatalok*, **Bacsó Péter:** *Szerelmes biciklisták*, **Herskó János:** *Szevasz Vera*).

A múlttal való szembesülés nem csak a fiatal rendezők témája, az idősebb alkotók számára is ekkor nyílik lehetőség arra, hogy számot vessenek az előző évtizedek eseményeivel. Náluk hiányzik a nemzedéki konfliktus motívuma, a filmek középpontjában viszont ugyanúgy egyén és politika, a személyes sorsok történelem általi meghatározottsága áll, azokat az erkölcsi kérdéseket vizsgálják, melyekkel az egyén az ilyen konfliktushelyzetekben szembesül (pl. **Herskó János:** *Párbeszéd*, **Fábri Zoltán:** *Húsz óra*, **Kovács András:** *Hideg napok*).

A hatvanas évek nemcsak a modernista film nagy korszaka Európában, hanem a szerzői filmes életművek kiteljesedésének ideje is, s egy ilyen tendencia a magyar filmművészetben is megfigyelhető. **Jancsó Miklósnál** korai filmjei után az *Így jöttemben* és a *Szegénylegényekben* jelenik meg először a rá jellemző vizuális stílus – hosszú beállítások, lassú, hosszan kitartott vízszintes kameramozgások, erős kompozíció.

Szabó István a hatvanas években készíti legszemélyesebb hangvételű filmjeit (*Álmodozások kora*, *Apa*), ahol a szubjektivitás még egyes szám első személyű elbeszéléssel párosul, s bár kifejezésmódja a későbbi évtizedekben objektívebbé és klasszikusabbá válik, az egyén központi szerepe és az alkotó személyes témái megőrződnek korai korszakából.

Fábri Zoltánnál az egyén morális választása a történelem által előidézett határhelyzetekben – ezen téma teljeseedik ki több sikeres hatvanas évekbeli filmjében (*Két félidő a pokolban*; *Nappali sötétség*; *Húsz óra*; *Utószезon*; *Isten hozta, őrnagy úr!*). Ezek mindegyikében megtalálható a Fábri-filmekre jellemző feszes történetvezetés, drámaian felépített párbeszédes jelenetek és a színészi játék kiemelt szerepe.

Makk Károly a hatvanas évek elején egységesebb stílusú filmekkel jelentkezett (*Megszállottak*, *Elveszett paradicsom*, *Az utolsó előtti ember*), ezek az egyén felelősségét ábrázoló filmek talán életműve legpolitikusabb, legdrámaibb darabjai, melyeket a hetvenes években egy szubjektívebb világ ábrázolása és egy líraibb stílus vált fel.

A hatvanas években a művészfilm megújulása mellett a magyar műfaji film is változatosabbá vált, felfedezhető egy törekvés a műfaji skála bővítésére, új színészgárda bevonására, és a kor szórakoztató filmjeire általában jellemző, hogy a néhol kissé ügyetlen próbálkozásokat (pl. akciófilm, kémfilm) a nagyszerű színészi alakítások teszik élvezetessé. A kor legnépszerűbb közönségfilmjei **Várkonyi Zoltán** látványos Jókai-adaptációi (*A kőszívű ember fiai*, *Egy magyar nábob*, *Kárpáti Zoltán*) és **Keleti Márton** vígjátékai (*Butaságom története*, *A tizedes meg a többiek*) voltak.

Még a James Bond-stílusú akciófilm meghonosítására is történt kísérletet (**Révész György:** *Az orosz lán ugrani készül*). A kabaréhumor hagyományát szatirikus vígjátékok készítésével próbálták újjáéleszteni, melyek fő sztárja az új komikusfigura, Kabos László volt (**Hintsch György:** *A veréb is madár*).

ÖTLETEK A FILM ÉRTELMEZÉSÉHEZ

Beszélgetést segítő témakörök

Témajavaslatok:

- Sára Sándor élete, munkássága
- A Feldobott kő című film bemutatása
- Történelmi háttér: [A Rákosi diktatúra](#), internálások
- A cigányok helyzete Magyarországon

Gondolatok, tippek a beszélgetés elindításához a film előtt:

- Bevezetőként beszélgethetünk Sára Sándor életéről, rendezői, operatőri munkásságáról.
- Bemutathatjuk röviden a filmben közreműködő alkotókat, színészeket.
- Beszélgethetünk a 60-as évek magyar filmjeiről, rendezőiről, a korszakra jellemző témákról.
- Beszélgethetünk a Rákosi-korszakról: politikai berendezkedéséről, gazdaságáról, kultúrájáról!

Az alábbi gondolatok mentén elindíthatjuk a beszélgetést:

- Milyen Sára Sándor filmeket ismernek?
- Milyen filmeket ismernek, amelyek a Rákosi-korszakban játszódnak? Soroljanak fel párat, melyek ezt az időszakot dolgozzák fel! (Példák: <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/cimke/rakosikorszak>)
- Mit tud a Rákosi-korszakról: politikai berendezkedéséről, gazdaságáról, kultúrájáról?
- Milyen roma témájú alkotásokat ismernek?
- Soroljanak fel az 1960-as években készült filmeket!

Beszélgetés a film után:

A film levetítése után megoszthatunk a közönséggel kulisszatitkokat, érdekességeket. A levezető beszélgetéshez megadtunk néhány kiinduló kérdést, de természetesen ezektől el lehet térni, a jelenlévők érdeklődésének megfelelően

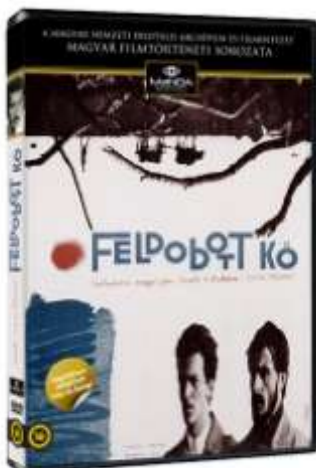
- Milyen érzéseket váltott ki a film? Milyen gondolataik támadtak a vetítés közben?
- Milyen jellemfejlődéseket lehet felfedezni a filmben?
- Elevenítsük fel a hatalom és a tanyasi nép, valamint a hatalom és a cigányság kapcsolatát!
- Kik, mely karakterek, népcsoportok között zajlik az ideológia vita?
- Milyen gondokat fogalmaznak meg a film szereplői?
- Ha a mai korszakban járna a főszereplő, akkor milyen témákat jelenítenének meg?

- 1. Milyen történelmi időszakban játszódik a film?**
 - a. Az 1956-os forradalom utáni megtorlások időszakában
 - b. A két világháború közötti időszakban
 - c. A II. világháború utáni időszakban
- 2. Mikor készült a film?**
 - a. 1968
 - b. 1949
 - c. 1953
- 3. Kiről mintázta Sára Sándor a film főszereplőjének – Pásztor Balázsnak – a karakterét?**
 - a. Édesapjáról
 - b. Saját magáról
 - c. Nagyapjáról
- 4. Miért viszik el a hatalom emberi Pásztor Balázs apját?**
 - a. Nem akarta eladni a földjét
 - b. Megállít egy vonatot
 - c. Élelmiszert lopott
- 5. Földmérőként mi lesz Balázs első feladata?**
 - a. Duzzasztógát építéséhez végezzen felméréseket
 - b. Vágja ki a parasztok földjén a szőlőtőkét
 - c. Vasút építéséhez végezzen felméréseket
- 6. Melyik filmet vetítik le a tanyavilágban Balázsék?**
 - a. Talpalatnyi föld
 - b. Emberek a havason
 - c. Ének a búzamezőkről
- 7. Milyen nemzetiségű Illiász?**
 - a. Görög
 - b. Török
 - c. Szerb
- 8. Mi történik Illiással?**
 - a. A karhatalom emberei bebörtönzik
 - b. Felakasztják a cigányok
 - c. Halálra verik a tanyasiak
- 9. Hogyan alázzák meg a karhatalom emberei az erdőben lakó cigányokat?**
 - a. Sorfalat állva megvesszőzik őket
 - b. Felgyújtják a viskóikat
 - c. Kopaszra borotválják a fejüket
- 10. Mi a film címe, amit Balázs forgat?**
 - a. Cigányok
 - b. Feldobott kő
 - c. Talpalatnyi föld

(Megoldókulcs: 1-c, 2-a, 3-b, 4-b, 5-a, 6-a, 7-a, 8-c, 9-c, 10-b)

Könyvek és egyéb dokumentumok (CD, DVD, stb.)

Feldobott kő (DVD)

Pásztor Balázs, egy falusi vasutas fia az '50-es évek elején filmrendezői szakra jelentkezik, de mivel apját bebörtönözték egy jelentéktelen szabálytalanság miatt, nem veszik fel a főiskolára. Földmérői állást vállal. Munkája során sok vidéket jár be, sokféle embert ismer meg. Ezek az ő "egyetemei". Barátságot köt a hazájából idemenekült görög partizán házaspárral, Iliással és Irinivel. Tiszteli az egyenes jellemű Iliást, aki éppen meg nem alkuvó természete miatt sokszor összevész a főmérnökkel. Egy alföldi tanyaközpont kialakításán dolgoznak az erőszakos téjesztetés idején. A felbőszült tanyasiak úgy érzik, Iliász kétértelmű játékot űz velük. Balázs munkája során cigányokkal kerül össze, és szemtanúja lesz, hogy a hatalom milyen megalázóan bánik velük. Évek múlva, mint rendező, első filmjét a küzdelmes évek során megismert emberek emlékének szenteli.

(www.bookline.hu)

Költő a kamera mögött - Sára Sándorral beszélget Fazekas Valéria

Kétségtelen tény, hogy a filmekkel, elsősorban a dokumentumfilmekkel, sok fontos dolgot meg lehet fogalmazni. Az is tény, hogy volt sok olyan téma, amellyel történészeknek, íróknak kellett volna foglalkozniuk, nem a filmeseknek. Hogy ez miért alakult így? Talán másként működött a cenzúra? Mindenesetre a filmek elkészültek, s ha olykor dobozban is maradtak, előbb-utóbb csak levetíthettük őket.

(www.bookline.hu)

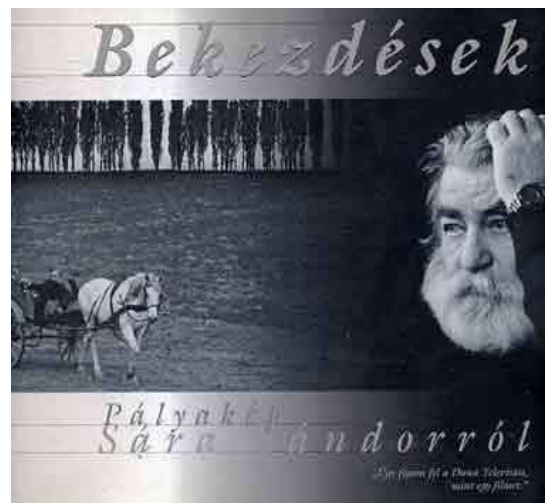
Feledheted-e ezeket az arcokat? Sára Sándor fényképei – szerk.: Kolta Magdolna

Már a főiskolán feltűnt Sára Sándor különleges adottsága a képi látásmódhoz, gondolatok és érzések képi formában való kifejezéséhez. Fény- és árnyékhatásokkal úgy bánik, mint festő a színekkel: ettől festőiek a leghétköznapiabb jelenetek is. Ez nemcsak a képalkotó művészt jellemzi, hanem az olyan embert, aki igyekszik beleélni magát a másik ember létébe, átérzi annak gondjait, örömet, bánatát. Ezért olyan megkapóan élethűek szociofotói. Mondhatnám, hogy ez az emberi együttérzés jellemző tájfotóira is, amelyeken szinte belülről nézve ábrázolja a természetet, az elmúlást, de az újraélést is. Minden képén átfénylik az ember és a természet szeretete. Sára fotóinak érzelmi, gondolati telítettségét alátámasztja, kiemeli vagy

tompítja a kompozíció is. Mindig az alkalomhoz illő, szándékának megfelelő szögből nézve jeleníti meg az embereket, környezetüket. (www.moly.hu)

Bekezdések. Pályakép Sára Sándorról. – szerk.: Kelecsényi László

Sára Sándor munkásságát bemutató filmművészeti könyv. A Duna televízió gondozásában jelent meg. (www.moly.hu)

Pro Patria. Sára 80 – szerk.: Pintér Judit

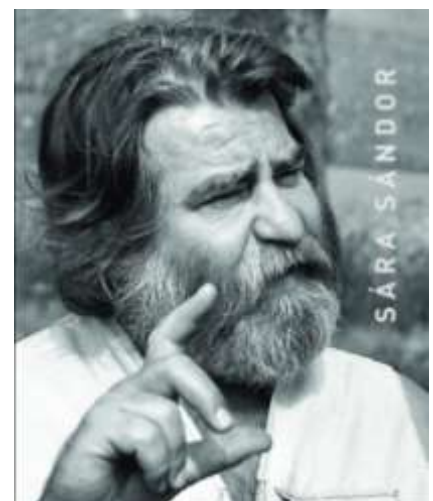

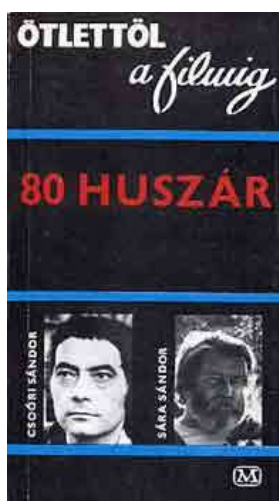
A 2013. november 28-án 80 éves Sára Sándor ünneplése már szeptemberben elkezdődött az ELTE Filmtudományi Tanszékének konferenciáján: az ország tucatnyi felsőoktatási és kulturális intézményéből érkezett, eltérő életkorú és szemléletű előadó elemezte Sára sokszínű és kiemelkedő rendezői, operatőri és fotós életművét. Az Urániában válogatást mutattak be felkavaró történelmi dokumentumfilmjeiből, és e születésnapra kiadott kötetben a konferencia anyaga, s a szinte kivétel nélkül erre az alkalomra készült további írás mellett egy csokorra való köszöntő, laudáció is helyet kapott. A kötetet teljes filmográfia és válogatott bibliográfia zárja, valamint mellékletként egy DVD is, amelyről a Magyar Művészeti Akadémia megrendelésére készített 50 perces Sára portré nézhető meg. (www.moly.hu)

Sára Sándor – szerk.: Pintér Judit

Hogyan is lehetne beszélni Sára Sándorról, aki ízig-vérig vizuális művész volt? Képekkel, képekben!

Életét és művészetét az igazság keresésének és feltárásának igénye, valamint a mindenkori alávetettek iránti szolidaritás vezérelte. Az életmű legfontosabb pontjait összefogó reprezentatív album méltó emléket kíván állítani a sokoldalú - rendező, operatőr, fotós, tévéigazgató - művésznek. A kötetben gazdagon illusztrált írások és közel 200 fotó eleveníti fel kivételes személyiségét és művészetét. (www.libri.hu)

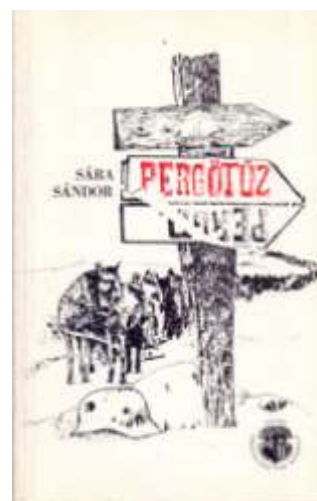

Ötlettől a filmig - 80 huszár. Csoóri Sándor és Sára Sándor filmje

A Lengyelországból hazaszökő Lenkey huszárszázad történetét és más hiteles forrásokat feldolgozó film a lengyelt magyarral, magyart olasszal és osztrákkal elnyomató egyenlőtlen harcokat ábrázolva a leverett magyar forradalmaknak állít emléket. Mint minden Sára-film, sokszoros fénytörésben ábrázolja a század fordultatos hazaújtját; a huszárok egyszerre a történelem elszenvedői és átgondolatlan cselekvői. Meg kell küzdeniük a természettel, az ellenséges túlerővel, a kiszolgáltatottsággal, az éhséggel, a gyávasággal, de a lehetetlennel és az illúziókkal is, hogy csak néhányuk jusson haza, a császári mészárszék elé... (www.libri.hu)

Sára Sándor: Pergőtűz. A 2. magyar hadsereg pusztulása a Donnál

A Sára Sándor által rendezett film nyomán készült Pergőtűz című kötet 1983-ban szinte nyom nélkül eltűnt a boltokból. Az akkori politikai vezetés nem tartotta „időszerűnek”, hogy a 2. magyar hadsereg doni katasztrófájáról szóló interjúgyűjtemény megjelenhessen. A politika változások nyomán aztán 1988-ban újra kiadtak egy hasonló című könyvet. Terjedelmében, szerkezetében ugyan más, de lényegét tekintve változatlan. A visszatért katonák, munkaszolgálatosok emlékeznek azon bajtársaikra, akikről sokáig csupán hallgatni volt szabad. (www.moly.hu)

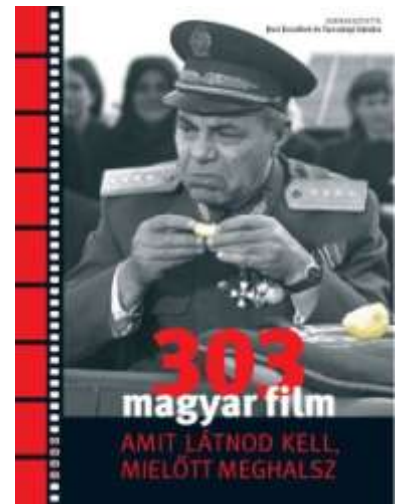

Nehézsorsúak. Gulag-túlélők vallomásai. Magyarok szovjet rabszolgaságban. Sára Sándor dokumentumfilmje tanulmányokkal. - szerk.: Tál Gizella, Raffai István

Havasi emberek megfigyelése, miszerint az ember akkor kerül végveszélybe, ha már hátrafelé sem tud tájékozódni, mert lába nyomát a hó befújta. Sütő András A XX. századi tömegterror végeredménye iszonyatos. Abból a 125-130 millióból jóval nagyobb hányad, közel 100 millió halott esett a kommunista-szocialista rendszerekre. És körülbelül 25-30 millió halott szárad a náci Németország vezetői lelkén. Für Lajos Ami ma már szinte hihetetlen: bárkiből fogoly válhatott. Keresztény és zsidó, munkás és értelmiségi, a kommunista eszmékkel rokonszenvező egyaránt a Gulag valamelyik táborában találhatta magát. (www.libri.hu)

303 magyar film, amit látnod kell, mielőtt meghalsz – szerk.: Bori Erzsébet, Turcsányi Sándor

A kötet időrendben sorolja fel a legfontosabb magyar filmeket, az 1916-os Az obsztostól a 2005-ös Herminamező - Szellemjárásig. Szinte minden filmhez színes fotóillusztráció tartozik. Ha úgy tetszik, a posztmodern eklektika jegyében került itt egymás mellé művészfilm és tévéséria, veretes remekmű és könnyű darab, a történelmi és nemzeti önismeretet emelő dokumentumfilm és szerencsésen letűnt korokat fényező zenés-táncos agitka. Gyerekkori kedvencek, fiatalságunk meghatározó mozgóképei, tisztelgés nagy alkotók előtt s az ifjú titánok munkái, akik már javában dolgoznak a magyar film fényes jövőjén. Akár kedvenc magyar filmjeiről szeretne többet megtudni, akár azt szeretné eldönteni, mit nézzen meg este, ez a kötet nélkülözhetetlen olvasmánynak fog bizonyulni. Bármely oldalon is üti fel a könyvet, talál néhány olyan részletet, amelyek egész biztosan meg fogják lepni. A könyvben filmelemzést lehet olvasni a Régi idők focija című filmalkotásról is. (www.libri.hu)

Magyar filmek 1896-2021- szerk.: Gelencsér Gábor - Murai András - Pápai Zsolt - Varga Zoltán

Az első összegző és áttekinthető magyar filmtörténet - lexikon formában. Összesen 516 szócikkben 269 magyar rendező valamennyi filmtípust képviselő alkotását 15 szócikkíró ismerteti. A kézikönyv a filmeket bemutatásuk időrendjében, a korszak hazai és nemzetközi trendjei, valamint a politikai hatások kontextusában vizsgálja. A műveket egyedileg elemző-értelmező szócikkek hatásuk és jelentőségük szerint tárgyalják az alkotásokat, egyúttal adott rendező életművét és a magyar film alakulástörténetét is összefüggéseikben láttatják. A könyv fontos és hiánypótló olvasmány a laikus érdeklődők, a témával egyetemi szinten foglalkozók és a szakma képviselői számára. A kötet szerkesztői: Gelencsér Gábor, Murai András, Pápai Zsolt,

Varga Zoltán. A kötet az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete által vezetett lexikonprogram keretében készült. (www.libri.hu)

Felhasznált irodalom, forrásjegyzék:

- <http://archiv.magyar.film.hu/filmtortenet/korszakelemzesek/magyar-film-az-1960-as-evekben-filmtortenet-korszakelemzes.html>
- <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/a-feldobott-ko-ujra-a-cannes-i-valogatásban>
- <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/elhunyt-kosa-ferenc-kossuth-dijas-filmrendező>
- <https://filmarchiv.hu/hu/aktualis/hirek/kamera-es-teodolit-sara-sandor-halalára-1>
- <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/film/feldobott-ko-1>
- https://hu.wikipedia.org/wiki/%C5%90ze_Lajos
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Bal%C3%A1zsovits_Lajos
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Berek_Kati
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Csoóri_Sándor_\(költő\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Csoóri_Sándor_(költő))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Feldobott_kő
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Görbe_János
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Kósa_Ferenc_\(filmrendező\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kósa_Ferenc_(filmrendező))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarországi_cigányok
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Pásztor_János_\(színművész,_1914-1984\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Pásztor_János_(színművész,_1914-1984))
- https://kisebbskutató.tk.hu/uploads/files/olvasoszoba/romaszovegtar/Romak_sorsa_az_1940-es_evek.pdf
- https://mnl.gov.hu/mnl/bkml/rakosi_korszak
- <https://port.hu/adatlap/szemely/gorbe-ianos/person-3724>
- <https://szinhaz.hu/2014/10/21/en-egy-jolly-joker-vagyok-30-eve-halt-meg-oze-lajos>
- https://web.archive.org/web/20170215213944/http://www.filmkultura.hu/archiv/filmek/cikk_reszletek.php?kat_azon=1434
- <https://www.filmtett.ro/cikk/1933/rendezoportrek-sara-sandor>
- <https://www.mafsz.hu/index.php/2014/06/01/18-a-magyar-film-1957-1970/>

Képek jegyzéke:

- <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/film/feldobott-ko-1>
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Balázsovits_Lajos
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Görbe_János
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Pásztor_János_\(színművész,_1914-1984\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Pásztor_János_(színművész,_1914-1984))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Sára_Sándor
- https://nemzetikönyvtar.blog.hu/2018/12/13/in_memoriam_kosa_ferenc
- <https://port.hu/adatlap/film/tv/feldobott-ko-feldobott-ko/movie-50869>
- <https://port.hu/adatlap/szemely/berek-kati/person-17122>
- <https://szinhaz.online/oze-lajos-versmondasainak-felveteleit-gyujtik-az-uj-emlekhaz-kialakitasahoz/>
- <https://www.valaszonline.hu/2020/02/03/csoori-sandor-90-papp-istvan-essze/>
- www.bookline.hu
- www.libri.hu
- www.moly.hu

A források megtekintésének dátuma: 2022.03.07.